

Munkács zsidó város volt. Így is nevezték: a kis Jeruzsálem, itt volt a haszidizmus központja. Munkács lakosságának több mint felét zsidók tették ki, ez mintegy tizenötezer embert jelentett [*Bár a város lakóinak közel a fele zsidó volt, de az 50%-os arányt valójában soha nem érték el. Lásd a „Munkács” szócikket. – A szerk.*]. A családok nagyok voltak, családonként általában nem kevesebb mint öt-hat gyerekkel. Az Osztrák–Magyar Monarchia idején, amikor a szüleim születtek és gyerekeskedtek, a hatalom nagyon toleránsan viselkedett a zsidókkal, semmiféle probléma nem volt. A zsidóknak ugyanolyan jogaik voltak, mint más nemzetiség tagjainak. Amikor 1918-ban Kárpátalja Csehszlovákiához került, a helyzet még jobb lett. Masaryk is, Csehszlovákia elnöke és utódja, Beneš is engedélyezte a zsidóknak, hogy állami tisztségeket töltsenek be [lásd: Zsidók állami hivatalban a Monarchiában]. Támogatták a vallást. Szombatonként a város kihalt, a zsidók a zsinagógába mentek. Szombaton minden üzlet és műhely be volt zárva, mert a kereskedők és az iparosok zsidók voltak. A nem zsidó emberek is hozzászoktak ehhez az életvitelhez. Tudták, hogy szombaton szinte semmit sem lehet venni, majdnem minden üzlet zárva van. Ezért aztán ők is csütörtökön, pénteken vásároltak be, mint a zsidók. Sok zsidónak volt műhelye, üzeme. A kereskedelem gyakorlatilag zsidó kézben volt, a kis boltocskáktól kezdve a nagy üzletekig. Az orvosok és jogászok nagy része is zsidó volt a városban. A nem zsidók főleg földműveléssel foglalkoztak, vagy hivatalnokok voltak.

Édesapám nyitott a házukban egy kis szatócsboltot. Három szobánk volt, édesapám a legnagyobb szobában rendezte be a boltot. A bejárat az utcáról nyílt. A lakásba is az üzleten keresztül lehetett bejutni. Egy ilyen szatócsboltban csupa olyasmit tartottak, amire minden nap szükség van. Amint egy kicsit nagyobbak lettünk, mi, gyerekek is segítettünk édesapámnak. A bevétel nem volt nagy, de biztosította a létminimumot. Nem voltunk sem gazdagok, sem szegények: mi magunk sem éheztünk, és csütörtökönként tudtunk segíteni a szegényeken, hogy nekik is legyen sábeszre megterített ünnepi asztaluk.

Hárman voltunk testvérek. A nővérem, Olga 1920-ban született. A zsidó neve Frima volt. Én 1923. június huszadikán születtem. A cseh anyakönyvi kivonatba az Arnust utónév került, a zsidó nevemet pedig édesanyám apja, Áron nagyapám tiszteletére kaptam. Aztán később, már a magyarok idejében, Ernőnek hívtak, a Szovjetunióban pedig Erneszt lett a nevem. De én mindig, mindenkinek Ari voltam. A húgom, Ibolya 1925-ben született. A zsidó neve Tojbe. Most Izraelben Jonának hívják. Tojbe annyit tesz, galamb, héberül pedig úgy mondják a galambot, hogy jona.